

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Η ΠΗΤΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΗΣ

Αποκρητικό παραμύθι του Βουλγάρικου λαού

(Η λογοτεχνία καθώς και η λαϊκή παραδοσις των γειτονικών λαών φέρει να μάλιστα ενδιαφέρον εξαιρετικά. Γι' αυτό δημοσιεύουμε σήμερα, με' εξαίρεση της μας, ένα Βουλγάρικο παραμύθι, ήθρογραφικό και γεμάτο ποιήσι).

ΙΑ φορά κ' έναν καιρό ζούσε μιὰ γρηά που την λέγαν Ζαφέρκο. Ή Μπάμπω ή Ζιφέρκο ήταν τόσο φτωχή που δεν είχε ούτε άλευρο, ούτε αγό, να φτιάσει πηττα εκείνη τη χρονιά. Ή κότεις της από το κρδο δεν γεννούσαν και το μικρό το χορτάκι της, το έκαψεν ο θεός ο λίβας του καλοκαιριού και δεν έκαμε παρά μιό «σινί-κι» μόνον στράι.

Τό ακόριτες κ' εκείνη στο χοράφι της, να τό φάνε τα πουλιά και τό φτωχά τα μερμυγκάκια, που ήταν μαύρα, γυαλιστερά και στρουγυλά σαν γυάλινες χανδροούλες, φωνάζοντας:

— Έλάτε, έλάτε μερμυγκάκια μου,

τάρτε να φάτε σταρι, να χορτάστε! Και γύρισε πιο φτωχή και νηστική ή καλή γρηούλα στην καλύβα της. Πέρασε τον χειμώνα όπως— όπως, αλλά σαν ήρθαν ή άποκρητή, δεν είχε ούτε ένα δράμι στο «μπάκι» της, για την άποκρητική τη «πάντα» (πήττα), που έπρεπε να φτιάσει για τό κατό του χρόνου. Όλες ή νοικοκυρές τομάζουσε τις πηττες τους, πλάστες και τλαστήρια άναθεύονται, κορίτσια κούζουλον ταυικά στους φούρους, και μέσα από τις φουρού τορίες, βγαίνουν άχρηστα και μοσχοβολημένα τα «σινιά» (γυροστάρια), και μόνο ή γρηούλα κάθεται όρη και μαραμμένη...

Εκεί όπου καθόταν και μοιρολόιότανε να και βγήκε, από την χαραμάδα, ένα μερμυγκάκι.

— Τι έχεις θειακού και κλαίγεις; τη φώτισε.

— Τι έχω και να μην κλαίω «μερμυγκάκι», τοσοόλοικο, καλό μου μερμυγκάκι, του άποκρητή και ή γρηά και του διηγήθηκε την πίσρα της.

— Γι' αυτό στενοχωρούσαι; Στάρι να σου φέρουμε, όσο θές, έμεις.

— Έσείς; Ι... Και που θα τό βρήτε, μαύρες και καλές χανδροούλες μου που τάτε στη σειρά, γοαμη-γοαμη και γεμίζετε τον τόπο; Τι μπορείτε σείς να κάνετε γά μένα;

— Μπορούμε ότι θές να κάνουμε. Είμαστε μικροί, μα είμαστε πολλοί. Είμαστε «μυλιούνα—μυλιούνα». Άναψε μόνο, σαν νυχτώση μιὰ φωτιά μεγάλη, να ζεσταθή ή γής, να ξεπαύση ο τόπος, να ξεμουδιάσουμε και μεϊς και τότε θα ίδης τό σιτάρι άρθνο και τα άμπόρια γεμισμένα.

Αυτό ελεπε τό μερμυγκάκι κ' έτρέπασε στη φωλιά του. Πήρε τότε ή γρηούλα τη «μιασά» (τομπάδα), έμάζεψε ένα ποσα κάβρουνα, έμάζεψε τοακνίκια και προσαγιάδια, φούζε κ' έβαλε φωτιά και άναψε ο κάμπος και ζεσταθή ή γής και ζωντανέψαν τα μερμυγκάκια, και όλη τη νυχτα κουβαλούσαν οσιρά-οσιρά σιτάρι, κάτω βαθειά, από τις άτέλειτες φωλιές τους, και γέμισαν τ' άμπόρια της γρηάς.

Και από τότε έμεινε ή συνήθεια, την Άποκρητά το βράδυ, ν' άνάβουνε παντού φωτιές, που τις λένε «ζουζουνατές», για να ζεσταθή ή γής, γιατί αν δεν ζεσταθή το χώμα την Άποκρητά, ή γή δεν ξεμουδιάζει και τό νέο σιτάρι που έπαρήθηκε ποτέ δεν θα φυτρώσει, ή αν φυτρώσει θα φυτρώσει παγωμένο κ' άφραστο και θ' άποδάσει καρτό άχαμινό και χυλομένο.

Γύρω από τις φωτιές αυτές της Άποκρηάς χορεύουν των Βουλγάρωφάνων τα κορίτσια και πηδούν, λέγοντας τό εξής τραγούδι στη φωτιά:

Χόρευε κόκκινη κυρά, και δάσε δύναμι στη γή, κ' ήθε το καρναβάλλι, και πάλι να μου δώσης, και ζέτανε τα σπορικά, πάρε δε μου έδωσες, να ξαναγίνου πάλι, να λείγουν μη μ' άφήνης, και ξαναδώσε μου πάλι δικά σου θάνα...

να πεταχούν τα λάχανα, να σκάση το μπουμπουκι να ρθούν στους κάμπους τα πουλιά, και στα βουνά οι κούκοι.

Τη σάχη άπ' τις φωτιές αυτές την ρίχνουνε ύπερα στα χοράφια, για να ξεπαύσουν.

***

Ή Μπάμπω ή Ζαφέρκο, σαν ελδε γεμάτα τ' άμπόρια της, φορ-

τώθηκε και πήγε μιὰ «βασταγιά» σιτάρι στο μύλο και χροί-χροί έκαμε τ' άλευρί της, ζύμωσε τό «χαρούρι» της κ' άνοιξε τα φύλλα. Άλλά πώς να τα γεμίση; Και με τί; Που τυρά, που αγό, που βού-τυρο;

Πάλι τρέβανε τα μερμυγκάκια στα πουλιά και ζήτησαν αγά. Μα που αγά; Γεννούσε τα πουλιά την χειμώνα!

Τότε τα μερμυγκάκια πηξαν μέσα στα κατάρβα της γής και ξυπνήσαν όλα τα χορταρικά και τα λουλούδια που κοιμόντουσαν:

Παπαρούνες κόκκινες και κίτρινες ζωχίδες και σείς μαρούλες, ταπεινές και άσπρολουλούδια, και άνεμάδες ντροπαλές του κούκου τα σταφύλια. «καταίττες» και «κουκόκιμες» και «δύ άδερφών» το άμμα σκαθήζε και ξυπνήσατε κ' άνοιξε ζυγώνε. Άποκρηές μές ήθανε και ή φωτιές άναψαν...

Κι' άμέσως ξεμούθισαν κ' άνάθεσαν όλα τα φτά και τα άγρολουλούδια. Και τα μερμυγκάκια ήσαν της Μαρτούλας την καρδιά, (Μαρτούλα ή Μαρτινγκά) βουλγάρσι, εινε τό κίτρινό άγρολουλούδο, που όμοιάτε λίγο με τό ζήσι, και άνοιγει πρώτο-πρώτο τέλι Φεβρουαρίου και όρχας Μαρτίου, πριν τα χιόνια άκόμα λώσουνε καλά. Έπιστημονικάς τό λουλούδι αυτό λέγεται «Σενίκον το κοίνον» (Γαλλιστι Senecion des oiseaux) και την πήγαν για κροκάδι αγού στη γρηά, πήραν κ' άσπρα φύλλα από τ' άσπρολουλούδια, που βιάστηκαν και αυτά ν' άνοιξουν (α άσπρολουλούδια βουλγάρσι λέγονται «κουκόκιμαγες») και τα πήγαν για τυρά, πήραν γάλα από τα χυνολουλούδια και την ψύγα από την κορυφή και την πήγανε για βούτυρο και ζύμωσε μιὰ πηττα ή γρηά που μοσχοβόλησε ο τόπος, και ξανάσανε ή πλάσι και μοσχανάσαν τα φυτά κ' άνοιξαν τα λουλούδια και άνακουφίστηκε ή γή, και καθάρισε ο ουρανός κ' έλαμψε ο ήλιος, και λάμπρυνε και έπαλώθηκε ή άνοιξε στον κόσμο, κ' άνατριχάσανε τα έγκατα της σφαίρας, κ' άπόδωσε ή φύσις και γέλασε ή Άποκρητά και χάρηκε ο κόσμος και λουλούδιασαν τα λευβάδια τα πλατειά και φρεσοφυλλιάσαν τα κλαριά, κ' ίσκιωσαν ή βοσκοκορφές και φάνταξαν οι κόμπιοι, και κελταίδησαν τα πουλιά και γέννησαν ή κότεις, και ξεμυτίσανε τα στάρια κ' ή σπορές, και πήξαν οι τοστανάφοι γάλα λευκό κ' άγό, σαν τ' άσπρολουλούδια και βγάλαν βούτυρο γερό σαν τη ψύγα της κορυφούλας, και λουλούδιασαν ή Μαρτούλας και τα μερμυγκάκια, σαν άτελείωτα συμπέθερα, πέρναγαν και ξαναπέρναγαν από τό περβάκι της γρηάς και πήγαναν στη δουλειά τους!...

Κι' ή γρηούλα τους πετούσε τάρα μετουκά-μετουκά από την πηττα της κ' εκείνα τις μάζεσαν και τις πήγαναν στα κατάρβα της γής, για να ψυχοθώσουνε τα φυτά και να πάρουν τα λουλούδια δύναμη από μεγάλα.

Κι' από τότε εινε συνήθεια να ρίχνουν από την πηττα που θα κάμουν για την Κυριακή της Τυροφάγου—και που πρέπει να εινε «πάντασα σουστρέβια» (πήττα από τυρά)—μερικά κομμάτια ήσο στη γή, σε μέρος που να εινε χορτάρι ή μπαχτσές, (ποτέ στό έθιο ή σε πατημένο μέρος) λέγοντας την εξής έπίκληση:

Πάρε δει μου έδωσες και πάλι να μου δώσης, πάρε δει μου έδωσες, να λείγουν μη μ' άφήνης, πάρε και ξαναδώσε μου πάλι δικά σου θάνα...

Ξαναβιδουν δηλαδή οι άνθρωποι τό φόρο και τις εύχαριστιές τους στη μητέρα γή και στα καλά της, που εινε ή ζωή και ή αγάπη και ή χαρά του κόσμου και ή κάθε του άπόλαυση.

Κι' έτσι γιόρτασε ή γρηά Ζιφέρκο άποκρηές, γιατί ήταν καλόκαρδη και άφησε σπόρους στο χοράφι, για τα πουλιά και τα μερμυγκάκια και χάρηκε και χόρευε κ' άπήδησε στη φωτιά, κ' έζησε αυτή καλά και άμποτε και μεϊς να ζήσουμε καλύτερα.

ΣΤΟ ΚΟΣ ΣΤΑΜΤΣΕΦ